

tako praktički i vrlo korisno«. Nije, dakle, bitno što Bogdanović traži odmor za čitaoca: bitno je da je uočio taj napor i to učestvovanje koje se traži od čitaoca.

Ostavili smo tekstove o Krklecu za kraj jer nam oni idu, unekoliko u prilog. Kao da se na njima može zaoštrenije videti ono o čemu smo ovde pisali. Posle čitanja »Lirike« Gustava Krkleca, 1919. godine, Bogdanović ističe da je Krklec »u stanju da unese puno zdravoga smisla u nove pesničke uslove pod kojima stvaraju naši modernisti«. (Ovo »puno zdravoga smisla« nam je nešto poznato). I dalje Bogdanović piše da Krklec »ume da saoseća za tuđu patnju, što intenzivno lirski deluje«. Sve se to, naravno, uklapa u Bogdanovićevo viđenje lirskog: ovde je samo jače izraženo. Povodom knjige »Nove pesme«, 1923. godine, Bogdanović beleži da one »još jače ispoljavaju onaj izraziti lirski akcent koji je glavna odlika njegove poezije, i koji je zapazen još od prvih njegovih stihova. Ako su izvesna osećanja toplina u izrazu i neka bolećiva nežnost u raspoloženjima obeležja čistoga lirizma, onda je Gustav Krklec najlirskiji od svih naših pesnika«. Pominje Bogdanović i detinjsku osetljivost pomenutog pesnika: »Ta nežna i ushićena detinjska osetljivost probija u izrazu, i ona je ta koja ovim stihovima daje ton čistoga lirizma«. I sada se možemo vratiti na ono što smo već uočili kad Bogdanović piše za stihove Gustava Krkleca da su »iako tako izrazito lirski, ipak vrlo malo

lični«. I sada afirmativan sud: »Njegov lirizam se s puno prava može nazvati diskretnim lirizmom«. Bitno je da »nijednog trenutka nemate mučno osećanje da nepozvani ulazite u tuđu tajnu«.

Interesantno je sada videti koliko se pomera akcenat kad Bogdanović treći put piše o Krklecu. Ponovo piše o lirskom, govori da je Krklec ostao »prevashodno lirski poetska priroda«. Ali, sada ne govori o diskretnosti pesnika: »Ukoliko je jedna pesma neposredniji izraz osnovnih duševnih stanja i ukoliko je stih spontanije tumačenje rudimentarnoga emotivnog života, utoliko su veći lirski kvaliteti njihovi«. »Primitivno nešto mora da probije kroz svaki čisti lirski stih« ističe Bogdanović. »Sve što je složeno i duboko, sve što je komplikacija i zagonetka, muti onu kristalnu bistrinu bez koje se čisti lirizam ne da pojmiti«.

I da ne čitamo dalje ovo tumačenje poezije Gustava Krkleca — koje smo ilustracije radi naveli — primetno je to Bogdanovićevo kretanje između dva tipa lirike. (Nalaženje lirskog u poeziji Desanke Maksimović, iz ugla Milana Bogdanovića, ostavljamo čitaocu).

No, doći će vreme zapitanosti nad smislom lirike uopšte, gotovo bismo mogli reći zapitanosti nad njenim postojanjem. To je vreme kad Bogdanović piše tekst »Lirske preživivosti«, ali to je već i kraj Bogdanovićeovog sretnog perioda.

tajna.....znanja

nenad šaponja

sl. simiču

tražiš li ..... početak
ostaćeš ..... bez kraja i konca

upoznaš li ..... značenje do kraja
nećeš ..... možda znati više ništa

zarasteš li ..... u neznanje
klanjaćeš se ..... velikanu

gledaš li ..... samo viđeno
videćeš ..... celo i biće malo

sažmeš li ..... do neverovanja
prestaćeš ..... verovati i sam

pokažeš li ..... da te ima
zažalićeš ..... što te nema

gordiš li se ..... snagom svojim
zasmejaćeš ..... jače zavaraješ slabe

nahraniš li se ..... prosvetljenjem
zaboravićeš ..... pisati govoriti misliti

pokušaš li ..... setiti se
setićeš se ..... samo drugog puta

ne možeš li ..... reći
čućeš ..... nekazano

zapišeš li ..... misli svoje
postaćeš ..... davno postaće krst

osamiš li se ..... u zaumlju
pronaćićeš ..... puta izgubićeš skuta

zaželiš li ..... ostaviti bedu
moraćeš ..... sahraniti svaki dan

uporediš li ..... pre il posle
shvatićeš ..... poređenje izostaje

osiguraš li se ..... u nestanku i nastanku
izgubićeš ..... zrno magične vedrine

ostaviš li ..... senku bez sebe
zadržaješ ..... i senkotvorca u sebi

budeš li ..... dovoljno hrabar
zaplakaćeš ..... polagano

prepustiš li ..... vodi da te nosi
utećićeš ..... u zaborav

učiniš li ..... u nevreme
nestaće ti ..... i vremena a i čini

približiš li duši više ..... no ona je sama
poravnaje te ..... dug

ram za knjigu

stanka gjurić

NEDJELJA

nedeljno jutro nosi u sebi neku smirenu, sasvim dobrodošlu tugu, neki mali, neobjašnjiv žal. s prvom jutarnjom kavom ti ga svake nedelje nepovratno unosiš u sebe i vremenom bivaš njime sagrađen, a da toga zapravo nisi ni svjestan. i pitaš se odakle, čemu ta ranjivost, staklena opna koju će kad-tad razbiti latice cvijeta, i žal, taj beskrajni, beskrajni žal.

POMAK

sunčana soba izvan amerike, svijeta. moj mir naoružan i pogibeljan. sve je daleko i ništa nije dovoljno daleko. divljenje pripada centimetrima nedodirljivosti. potičja je krletka prostranstvo koje bismo napokon samo mogli poželjeti. hoću li ikada spoznati kako se s ljubavlju prilagodavate mušici igle i kroz njen sitni otvor rasprostirete svoje nove radosti. umjeće je u nama da savršeno iskoristimo ništa, pa da to ništa barem za nas postane nešto.

DO SPOZNAJE

miriše pariz sa renoarova platna. saint germaine i različitost koja razdvaja ulicu od cvijeta, cvijet u zapučku od pjesme. da li ćeš ikada, pomislivši isto, zarobljen u svojoj čežnji za osjetom te drukčije, ili iste različitosti, otvoriti sebi put i poći.

SVIJET

leži na desnom boku čvrsto sklopljenih očiju i sanja. svijet prolazi mimo, ravnodušan, no svijet i nije svijet za nju dok spava. svijet je svijeca koju svake večeri otpuhne poput maslačka u polju. na ulicama kojima nikada neće proći, i ispred i iza nja svijet je obično klupko vune na kojeg svi pokatkad zaboravljaju.

IZVAN NEPROBOJNE OPNE

sklapaš oči, jesi li bliže smrti, ili snu? ni u jedno ne mogu svojevorno prodrjeti, tu si ti sam, sam putuješ kroz to neizbježno pripadanje tajnovitom svijetu kojem je bezopasno svejedno za te. ne mogu naslutiti čak ni boje kojima raspolažeš da bi iscrtao svoj san, ili svoju smrt kao tko zna što te približava životu izvan ove neprobojne opne.

SJEĆANJE

budimpešta šezdeset i pete. tvoj portret u olovci. sići ćeš ispod netom usajenog stakla kao da vraćaš se odnekud kući i započeti rano popodne spremanjem jednostavnog jela. kao da nisi grafit kojeg mogu izbrisati dlanom, papir kojeg mogu potrgati. kao da nisi samo nečije sjećanje.

SLIKA

u stvari okvir za sliku dijete je umetnulo knjigu, objesilo to na zid, poravnalo rubove, prislonilo obraz uz dlan i pomislilo: gle, slika koja se čita.